

Секція: Медичні науки

Макарова Інна Іванівна

магістр публічного управління,

лікар Обласної клінічної лікарні ім. І.І. Мечникова

м. Дніпро, Україна

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ СОМАТОФОРМНИХ РОЗЛАДІВ СНУ

Для кожної людини якість сну є одним з основоположних показників якості життя, як в цілому, так показників загального здоров'я - фізичного та психічного. Всесвітня організація охорони здоров'я у 2013 році затвердила Комплексний план дій в галузі психічного здоров'я на період до 2020 року як керівництво для національних урядів з проблем профілактики та підтримки належного рівня психічного здоров'я [1]. Слід зазначити, що сон є невід'ємною складовою психічного здоров'я [2]. Порушення сну, які за даними ВООЗ має майже 15% населення нашої планети, призводять до різних психічних розладів (депресії, тривожність, підвищене занепокоєння, дисфорія, погіршення пам'яті тощо). Ефективність лікування порушень сну залежить від їх правильної діагностики. Тому проблема порушень сну потребує удосконалення методів діагностики та лікування з метою мінімізації можливих побічних ефектів та покращення якості життя та здоров'я людей.

Вивчення взаємозв'язків між порушеннями сну і психологічними особливостями людини, оскільки без їх урахування неможлива ефективна реабілітація хворих з порушеннями сну, сьогодні викликає особливий інтерес дослідників у всьому світі, адже пандемія коронавірусної інфекції знову поставила на порядок денний проблематику порушень сну як одну з провідних скарг пацієнтів, які перехворіли на COVID19. Вплив

психологічних факторів як на розвиток порушень сну, так і на процес реабілітації хворих з порушеннями сну, важко переоцінити, оскільки психологічний статус хворих має кардинальне значення для ефективної терапії. Психопатологічні зміни супроводжують порушення сну та, водночас, є несприятливим фактором в плані відновлення сну, працездатності і, в кінцевому рахунку, якості життя. Сон є невід'ємною частиною нормальної життєдіяльності, а також від нього залежить і загальна тривалість життя.

Психовегетативні розлади (соматоформні вегетативні дисфункції) - дисфункції нейровегетативної регуляції, у виникненні і перебігу яких є патогенетичні взаємозв'язки з психічною патологією (тривожно-депресивними розладами) та різними інцидентами, ДТП тощо [3]. Як зазначають дослідники, процесам порушення сну притаманна поліетіологічність, мультисимптомність та малокурабельність.

Слід зазначити, що алгоритми діагностики та лікування соматоформних вегетативних дисфункцій не є сталими та досконалими, тому сьогодні вітчизняні дослідники продовжують активну наукову розробку даного напрямку. Відомо, що на практиці немає таких патологічних станів, у розвитку й перебігу яких не відігравали б важливої ролі вегетативні розлади. В одних випадках вони є істотним чинником патогенезу захворювання, в інших – виникають вторинно, у відповідь на ушкодження різних систем організму. Виходячи з цих положень, запропоновано таку формулу психічного та соматичного співвідношення: психічні стресори (катастрофи, хронічні соціальні проблеми, значимі життєві події) – тривога – емоційна напруга – порушення вегетативно-гуморального регулювання – психосоматичний розлад, складовою якого й виступають різноманітні порушення сну.

Під соматоформними розладами розуміють розлади, обумовлені психогенними факторами, що проявляються у вигляді соматичних

симптомів і мають функціональний характер (органні неврози). Одним з головних ознак соматоформних розладів є повторюване виникнення фізичних симптомів поряд з потребою в медичних обстеженнях, незважаючи на відсутність необхідної симптоматики. Тому лікарі практичної ланки найчастіше застосовують комплекс спеціальних наукових методів дослідження, які дозволяють здійснити верифікацію соматоформних розладів сну. Так, у 2016-2019 рр. на базі психосоматичного центру КП «Дніпропетровська обласна клінічна лікарня ім. І.І. Мечникова» ДОР» (Україна, м. Дніпро) спільно з компанією «Імпульсар» було проведено комплексне дослідження «Клініко-полісомнографічне особливості порушення сну», в якому взяли участь 60 пацієнтів. Компанія «Імпульсар» створила спеціальний «смарт-браслет», який дозволяє записувати та проводити комплексну оцінку якості сну і різних видів його порушень. Крім того, для верифікацію соматоформних розладів сну проводили на підставі таких спеціальних методів дослідження:

– *клініко-епідеміологічний метод* дослідження застосовано з метою виявлення ендогенних та екзогенних факторів ризику розвитку розладів сну на основі визначення соціально-демографічних особливостей;

– *клініко-анамнестичний метод* дослідження використано з метою верифікації лікарем психіатром інсомнії як клінічного діагнозу на підставі МКХ-10, розподілення на цій основі пацієнтів за групами спостереження, а також з метою визначення провідних ланок хронічної соматичної патології та тривалості хронічного процесу;

– *метод клініко-психопатологічного спостереження* хворих дозволив виявити супутню психопатологію та визначити її вплив на перебіг соматоформних розладів сну;

– *клініко-патопсихологічний метод* дозволив виявити основні характеристики порушень сну соматоформного походження на основі

використання опитувальника щодо якості сну Пітсбурського університету (PSQI);

– *метод соціально-психологічного дослідження* застосовано для вивчення самооцінки соціальної значимості хвороби з використанням шкали (SF-36) оцінки якості життя;

– *інструментальні методи дослідження* (полісомнографічне обстеження, яке передбачає проведення: ЕЕГ з реєстрацією фаз сну; електронейроміографію) застосовували для діагностики порушень сну, окрім даних анамнезу і аналізу клінічних феноменів сну;

– *лабораторно-діагностичні методи дослідження* (загальноклінічні, біохімічні, гормональний скрінінг тощо) застосовували з метою верифікації хронічної соматичної патології в групах дослідження.

Таким чином, феномен сну повинен стати пріоритетним напрямком системних наукових досліджень в Україні. Нині ми показали, що сучасні технології дозволяють здійснювати диференційований підхід до профілактики та діагностики порушень сну, а також ефективно здійснювати медикаментозну корекцію порушень сну.

Література

1. Всесвітня асамблея охорони здоров'я, 66. Комплексний план дій в галузі психічного здоров'я на 2013-2020 рр. 2013. URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/151502>
2. Самохвалов А. В. Структура вегетативних порушень у хворих із соматоформною вегетативною дисфункцією (F45.3) / А.В. Самохвалов // Український вісник психоневрології. Т. 13. Вип. 4 (45). 2005. С. 60-64.
3. Barger L. K., Rajaratnam S. M. W., Wang W., O'Brien C. S., Sullivan J. P., Qadri S., ... Czeisler C. A. Common Sleep Disorders Increase Risk of

Motor Vehicle Crashes and Adverse Health Outcomes in Firefighters.
Journal of Clinical Sleep Medicine. 2015. No 11(3).